

SOSYAL BİLGİLER DERSİ 7. SINIF KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANI TÜRK TARİHİNE YOLCULUK ÜNİTESİNDE GEÇEN KAVRAMLARIN ÖĞRENİLME DÜZEYİ*

*İsmail Hakan AKGÜN***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler 7. sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanı Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde geçen ve öğrencilere kazandırılması hedeflenen kavramların ne ölçüde gerçekleştiğini ortaya koymaktır. Katılımcılar 2013-2014 öğretim yılında Adıyaman merkez ilçede üç okuldan 179, Kahta ve Gerger ilçelerinden birer okuldan 80 olmak üzere toplam beş okuldan 259 yedinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Tarama modelinin kullanıldığı çalışmada temel veri toplama aracı olarak 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (MEB, 2013) Kültür ve Miras öğrenme alanı Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen kavramların yer aldığı, öğrencilerin kavramların anlamlarını kısa yazılı cevaplar olarak verebilecekleri şekilde düzenlenmiş anket form kullanılmıştır. Öğrencilerin formdaki kavramlara verdikleri cevaplar değerlendirilirken ders kitabında kavramlarla ilgili yapılan açıklamalar ile Büyük Türkçe Sözlük'teki (TDK, 2009) açıklamalar göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar; kavramı doğru anlama, kavram yanlışlığı ve cevapsız şeklinde tasnif edilmiş, yüzde ve frekans değerleri alınarak tablolar oluşturularak yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler 7. Sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanı Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde geçen ve bu ünite ile öğrencilere kazandırılması gereken 21 kavramın öğrenciler tarafından doğru anlaşılma oranı ortalaması %23,2, üniteye geçen 21 kavramın açıklanmasında kavram yanlışlığına düşen öğrencilerin ortalama oranı %58,4 ve üniteye geçen kavramların cevapsız bırakılma oranı ortalaması ise %18,3'tür. Bu sonuçlara göre Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen kavramların doğru anlaşılma oranı oldukça düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kültür ve Miras, Türk Tarihine Yolculuk, Kavramlar, Kavram Yanlışlığı

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi, El-mek: hakanakgun02@hotmail.com

7TH GRADE SOCIAL STUDIES LEARNING AREA CULTURE AND HERITAGE JOURNEY TO THE TURKISH HISTORY UNIT OF THE CONCEPTS LEARNED IN THE LAST LEVEL OF STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study was 7th grade social studies learning area Culture and Heritage Historic Journey to Turkey and to the students to gain the targeted unit on the extent of the concepts that are put forward. Participants in the academic year 2013-2014 a total of three schools in the central district of Adiyaman 179, Kahler and Gerger district in the county from 80 to 80 from a total of 259 seventh grade students from five schools consist of. Scanning of the model used in the study primary data collection tool in the 7th grade social studies textbook (MOE, 2013) Culture and Heritage area of learning Turkish History Journey to the unit the students to gain targeted concepts involving the students' concept of the meaning of a short written answers, as they can give arranged questionnaire was used . Students assessing their responses to the concepts in the form of textbooks remarks made about the concept of the Great Turkish Dictionary of single (TDK, 2009) remarks were taken into consideration. Answers given by students; correct understanding of the concept, and have been classified as misconceptions, and missed taking frequency and percentage values are interpreted by setting the tables. The results of research in the social sciences Grade 7 Culture and Heritage area of learning Turkish History Journey to the unit said, and with this unit given to the students to be 21 concepts by students toward understanding the mean rate of 23.2% in the unit last 21 concept for explaining the misconceptions of students average rate of 58%, 4 and the concepts in the unit if left unanswered average rate is 18.3%. According to the results gained by students in the unit of Turkish History Journey to the correct understanding of the concept of the targeted rate is quite low.

Key Words: Social Studies, Culture and Heritage, Journey to the Turkish History, Concepts, Misconceptions

Giriş

Her devlet kendi siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, jeopolitik durumlarını göz önünde bulundurarak ve dünyadaki gelişmelere uyum sağlayabilecek etkin bireyler yetiştirmek ister. Bunun için ise eğitim sistemlerini işe koşar ve öğretim programlarını da bu amaca göre oluşturur. Doğal olarak gerek dünyadaki genel gelişmeler gerekse devletler içerisinde çeşitli alanlarda meydana gelen hızlı gelişme ve değişimler hem eğitim sistemlerinin hem de öğretim programlarının yenilenmesini gerekli kılar. Bu bağlamda Türkiye’de de 2005 yılında dünyadaki hızlı değişme ve gelişmelere paralel olarak tüm derslerin öğretim programları ile birlikte sosyal bilgiler dersinin programı da yenilenmiştir. Yeni sosyal bilgiler programında daha önceki programlarda olmayan çeşitli değer, beceri ve kavramların öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Sosyal bilgiler; “sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmekte yardımcı olmaktır (NCSS, 1994).” şeklinde tanımlanan ülkemizde 4,5,6 ve 7. sınıflarda okutulmakta olan bir derstir. Sosyal bilgilerin tanımında da görüldüğü üzere sosyal bilgiler sosyal bilimlerin birçok disiplininden beslenmektedir. Öğrencilere sosyal bilimlerin birçok disiplininden beslenerek bilgi, beceri ve kavramları kazandırmayı hedefleyen sosyal bilgilerde özellikle tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konuları önemli bir yer tutmaktadır. Zira devletlerin yetiştirmek istediği etkin vatandaşların tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularında yeterli bilgiye sahip olmaları da oldukça önemlidir. Ancak her derste olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de öğrencilere kazandırılması düşünülen her türlü bilgi ve becerinin istenilen düzeyde olabilmesi, konuların öğrenciler tarafında tam ve doğru anlaşılmasına bağlıdır. Bunun gerçekleşmesi için ise konularda geçen kavramları öğrencilerin doğru anlaması hayati öneme sahiptir.

Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı (TDK, 2009) olan kavramlar soyut düşüncelerdir, çünkü somut özellikleri yoktur. Örneğin “ada” kavramı etrafı sularla çevrili coğrafi bir fenomenin ismidir, gözlemlenemez; ancak Kavaî adası ada kavramının taşıdığı niteliklere sahip spesifik bir örnektir yani kavramlar gözlemlenemez ama kavramların örnekleri gözlemlenebilir (Parker, 2009). Kavramlar fiziksel ve sosyal dünyayı anlamamızı ve anlamlı şekilde iletişim kurmamızı sağlar. Kavramlara sahip olmayan yetişkin bir bireyin düşünmesi tıpkı bir bebeğin düşünmesi gibi duysal algılamalarla sınırlıdır. Bir başka ifadeyle kavramlar düşünmek için gereklidir (Sanemoğlu, 2009).

Kavramlar dilin gelişmesini sağlar buna bağlı olarak da insanların düşünce gücü gelişir. Çünkü kavram zenginliği arttıkça bireylerin dili gelişir ve düşünme gücü de artar (Nas, 2006). Kavramlar olmasaydı dünyadaki her nesneyi, olayı ayrı ayrı hatırlamak zorunda kalırdık, bu nedenle kavramlar insanların düşünce sürecinde önemli bir ekonomi sağlar, bireylerin son derece karmaşık ve algısal yaşantısını özetleyerek soyutlaştırır. Böylece bilim, teknoloji, kültür, sanat ve edebiyat insanlarca geliştirilir (Cüceloğlu, 2006).

Kavramlar ilköğretim öğrencilerinin zihinlerindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni bilgileri anlamlı olarak öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle ilköğretim öğrencilerinin karşılaşabilecekleri sosyal problemleri çözebilmeleri için sosyal bilgilerle ilgili temel ilkeleri ve kavramları öğrenmeleri gerekir (Yel, 2009). Ancak hangi tür kavramların öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olduğu önemlidir, çünkü henüz somut düşünce aşamasında olan öğrencilere soyut kavramları öğretmek zordur (Doğanay, 2005). Kavramlar soyut düşüncelerdir, soyut konuların öğretilmesi ise aşağı eğitim düzeylerinde oldukça zordur. Bu nedenle kavramları belirli ölçüde somutlaştırarak öğretmek amacıyla; anlam çözümleme tabloları (AÇT), kavram ağları (KA) ve kavram haritaları (KH) gibi grafik materyaller geliştirilmiştir (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan kavramların öğrencilerin zihninde aynı anlamı oluşturabilecek şekilde geliştirilmesi gerekir. Sosyal bilgiler ders kitapları genel olarak önemli kavramları tanımlama ve örnek düzeyinde içermektedir. Bu durum kavramların anlaşılmadan ezberlenmesine neden olmaktadır (Doğanay, 2005).

Yöntem

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde olduğu haliyle tanımlanmaya çalışılır. Onları değiştirmek veya etkilemek için herhangi bir çabası gösterilmez (Karasar, 2007).

Çalışmada bu modele uygun olarak 7. Sınıf öğrencilerinin Kültür ve Miras öğrenme alanında geçen ve Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen kavramların gerçekleşme düzeyi araştırılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Adıyaman ili ortaokul 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Adıyaman merkez ilçeye bağlı üç okulda öğrenim gören 179 ve Adıyaman'a bağlı Kahta ve Gerger ilçelerinde iki okulda öğrenim gören 80 yedinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 259 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (MEB, 2013) Kültür ve Miras öğrenme alanı Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen kavramların yer aldığı, öğrencilerin kavramların anlamlarını kısa yazılı cevaplar olarak verebilecekleri şekilde düzenlenmiş anket form kullanılmıştır. Kavramlar özellikle ders kitabında geçen bir cümle içerisinde kullanılmıştır ve cevabı istenen kavram cümle içerisinde botlu yazılarak cümlelerin altında kavram verilmiş; öğrencilerden bu kavramların anlamlarını açıklamaları istenmiştir. Kavramın ünite de geçen cümle içerisinde kullanılarak verilmesinde öğrencilerin değer, dil vb. kavramları eş anlamlılarıyla karıştırmalarını önlemek amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin formdaki kavramlara verdikleri cevaplar değerlendirilirken ders kitabında ilgili kavramlarla ilgili yapılan açıklamalar ve Büyük Türkçe Sözlük (TDK, 2009) incelenerek, kavramlar Tablo 1'deki anlamlara göre değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Türk Tarihine Yolculuk Ünitesinde Geçen Kavramlar ve Anlamları

Kavram	Anlamı
Devlet	Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık.
Fetih	Bir şehir veya ülkeyi savaşarak alma.
Gaza	İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş.
İskân	Yurtlandırma, yerleştirme.
Kanıt	Bir şeyin doğruluğu, gerçekliği konusunda kanaat verici belge, delil, iz.
Siyasi Güç	İktidarda bulunanların, Devletin milli hedeflerine ulaşmak, erişilenleri koruyup geliştirmek ve milli menfaat sağlamak amacıyla kullandığı siyasi kuvvetlerin toplam verimi.
Kronoloji	Zaman bilimi, zaman dizini.
Savaş	Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk:
Tören	Bir toplulukta, üyelerin belli bir olayı, kişiyi veya değeri ayırt edip sembolleştirmesi, bunların anlam ve öneminin güçlendirilmesi amaçlarıyla düzenlenen hareket dizisi, merasim.
Dil	İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

	yaptıkları anlaşma, lisan.
Din	Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum,
Hoşgörü	Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans.
Değişim	Bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünü.
Gelenek	Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon.
Estetik	Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat. □
Etkileşim	Birbirini karşılıklı olarak etkileme işi.
Değer	Halkın, kendi yarattığı ya da benimsediği kültür ürün ve olaylarından her birine biçtiği değer.
Kültür	Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.
Kültürel Öge	Kültüre ilişkin, kültürle ilgili olan.
Islahat	Osmanlı tarihinde gerileme döneminden başlanarak zaman zaman Batı örneğine göre girilen yenileşme ve ilerleme atılımlarına verilen ad.
Kurum	Evlilik, aile, ortaklık, mülkiyet gibi köklü bir yapıyı içeren, genellikle devletle ilişkisi olan yapı veya birlik, müessese.

Ünitede geçen kavramlar; kavramı doğru anlama, kavram yanlışlığı ve cevapsız şeklinde tasnif edilmiş ve %-frekans değerleri alınarak tablolar oluşturularak yorumlanmıştır. Kavram yanlışlığı terimi: Kavrama yönelik yorumlamanın bilimsel gerçeklik ile eşleşmeyen bir sonuca ulaşması (Dündar, 2008) anlamında kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Tablo 2: “Türklerin Yeni Yurdu Anadolu” Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanlışlığı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Devlet	259	29	11,1	212	81,8	18	6,9
Fetih	259	175	67,5	71	27,4	13	5
Gaza	259	52	20	142	54,8	65	25
Toplam	777	256	33,3	425	54,6	96	12,3

Türklerin Yeni Yurdu Anadolu konusunda geçen “fetih, devlet ve gaza” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 2’den incelendiğinde öğrencilerin bu konuda geçen kavramlardan en fazla oranda (%67,5) “fetih” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %27,4’ünün kavramı doğru açıklayamayarak kavram yanlışlığına düştükleri ve bu kavramı öğrencilerin %5’inin boş bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Konuda geçen “Gaza” kavramını öğrencilerin %20’sinin doğru anladığı, %54,8’inin kavram yanlışlığına düştüğü ve %25’nin bu kavramı cevapsız bıraktıkları görülmüştür. Bu konunun son kavramı olan “Devlet” kavramını ise öğrencilerin %11,1’inin doğru anladıkları, %81,8’inin kavram yanlışlığına düştükleri ve 6,9’unun ise kavramı cevapsız bıraktıkları görülmüştür.

“Devlet” kavramında kavram yanlışlığına düşen öğrencilerin en fazla oranda devleti; yönetim olarak tanımladıkları daha sonra ise büyük oranda; ülke, hükümet, topluluk, şehir, toprak, vatan, yönetim biçimi şeklinde ifade ettikleri görülmüştür.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

“Fetih” kavramında kavram yanlışısını düşen öğrencilerin bu kavramı daha çok; İstanbul’un alınması şeklinde ifade ettikleri görülmüş olup; ayrıca öğrencilerin bir kısmının da ‘fatih’ ve ‘keşfetmek’ kavramları ile “fetih” kavramını ifade ederek kavram kargaşasına düştükleri görülmüştür.

“Gaza” kavramında kavram yanlışısına düşen öğrencilerin ise bu kavramı daha çok sefer, asker, zafer ve tehdit olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca “gaza” kavramını ceza, yazar, zarar ve gazi kavramları ile ifade ederek kavram kargaşasına düştükleri tespit edilmiştir. “Gaza” kavramı ders kitabında belirtilen kavramlar içerisinde anlamı açıklanmış olan kavram olmasına rağmen en fazla oranda cevapsız bırakılan kavram olmuştur. Bu durumda bu kavram için ders kitabında kavramların açıklamasının yapılmasının kavramın öğrenilmesi düzeyinde pek etkili olmadığı ileri sürülebilir.

Bu kavramlardan programda belirtildiği üzere “devlet” pekiştirme düzeyinde, “fetih” ve “gaza” kavramları ise geliştirme düzeyinde öğrenilmiş olmalıdır. Ancak araştırmadan çıkan sonuçlar pekiştirme düzeyinde öğrenilmesi gereken “devlet” kavramının geliştirme düzeyinde öğrenilmesi gereken “fetih” ve “gaza” kavramlarından daha düşük düzeyde öğrenildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3: “Beylikten Devlete: Osmanlı’nın Kuruluşu” Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanlışısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
İskan	259	112	43,2	89	34,3	58	22,3
Kanıt	259	122	47,1	125	48,2	12	4,6
Siyasi Güç	259	10	3,8	174	67,1	75	28,9
Toplam	777	244	31,4	388	49,9	145	18,6

Beylikten Devlete: Osmanlı’nın Kuruluşu konusunda geçen “iskân, kanıt ve siyasi güç” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 3’den incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (% 47,1) “kanıt” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %48,2’sinin kavram yanlışısına düştükleri ve bu kavramı öğrencilerin %4,6’sının boş bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Konuda geçen “iskan” kavramını öğrencilerin %43,2’sinin doğru anladığı, %34,3’ünün kavram yanlışısına düştüğü ve %22,3’ünün ise bu kavramı cevapsız bıraktığı tespit edilmiştir. Bu konuda geçen “siyasi güç” kavramını ise öğrencilerin %3,8 oranında doğru anladığı, bu kavramda öğrencilerin %67,1 oranında kavram yanlışısına düştükleri ve %28,9 oranında ise kavramı cevapsız bıraktıkları tespit edilmiştir.

Kavram yanlışısına düşen öğrencilerin “iskan” kavramını tanımlarken daha çok işgal etmek, kurtuluş, ele geçirmek, fetih etmek gibi ifadeleri kullandıkları görülmüştür. Ayrıca bazı öğrencilerin “iskan” kavramını “isyan” kavramıyla karıştırarak kavram kargaşasına düştükleri tespit edilmiştir. “Kanıt” kavramında kavram yanlışısına düşen öğrencilerin genel olarak suç, suçlu, kötülük gibi kavramlarla “kanıt” kavramını açıkladıkları görülürken, bazı öğrencilerin “kanıt” kavramını “yanıt ve karşıt” kavramlarıyla ifade ederek kavram kargaşasına düştükleri görülmüştür. Öğrencilerin “siyasi güç” kavramını daha çok ekonomik güç, savaş gücü, siyasetçi şeklinde ifade ederek kavram yanlışısına düştükleri görülmüştür.

Programa göre bu kavramlardan “iskân ve siyasi güç” geliştirme düzeyinde, “kanıt” ise pekiştirme düzeyinde verilmelidir. Ancak sonuçlara bakıldığında bu düzeylerin gerçekleşmediği görülmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Tablo 4: “Karaların ve Denizlerin Hâkimi Osmanlı” Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanılgısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Kronoloji	259	105	40,5	104	40,1	50	19,3
Savaş	259	88	33,9	157	60,6	14	5,4
Tören	259	51	19,6	191	73,7	17	6,5
Toplam	777	244	31,4	452	58,1	81	10,4

Karaların ve Denizlerin Hâkimi Osmanlı konusunda geçen “kronoloji, savaş ve tören” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 4’ten incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (%40,5) “kronoloji” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %40,1 oranında kavram yanılgısına düştükleri ve bu kavramı öğrencilerin %19,3 oranında cevapsız bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Konuda geçen “savaş” kavramını öğrencilerin %33,9’unun doğru anladığı, %60,6’sının kavram yanılgısına düştüğü ve %5,4’ünün bu kavramı cevapsız bıraktığı görülmüştür. Konuda geçen “tören” kavramını ise öğrencilerin %19,6’nın doğru anladıkları, %73,7’sinin kavram yanılgısına düştükleri ve %6,5’inin ise bu kavramı açıklayamayarak boş bıraktıkları tespit edilmiştir.

“Kronoloji” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin bu kavramı; alfabetik sıra, savaş ve zaman dilimi şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. “Savaş” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin daha çok bu kavramı; kavga-dövüş, öldürmek, işgal etmek, tartışma ve ele geçirmek şeklinde ifade ettikleri görülmüştür. “Tören” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin ise çoğunlukla bu kavramı; gösteri, düğün, dernek, eğlence, topluluk, askerlerin anma günü olarak ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 5: “Farklılıklara Rağmen” Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanılgısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Dil	259	35	13,5	185	71,4	39	15
Din	259	49	18,9	193	74,5	17	6,5
Hoşgörü	259	47	18,1	194	74,9	18	6,9
Toplam	777	131	16,8	572	73,6	74	9,5

Farklılıklara Rağmen konusunda geçen “dil, din ve hoşgörü” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 5’ten incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (%18,9) “din” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %74,5’inin kavram yanılgısına düştüğü ve bu kavramı %6,5’inin cevapsız bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Konuda geçen “hoşgörü” kavramını öğrencilerin %18,1’inin doğru anladığı, %74,9’unun kavram yanılgısına düştüğü ve %6,9’unun ise kavramı açıklayamayarak cevapsız bıraktığı görülmüştür. Konuda geçen “dil” kavramını ise öğrencilerin %13,5’inin doğru anladığı, %71,4’ünün kavram yanılgısına düştüğü ve bu kavramı öğrencilerin %15’inin cevapsız bıraktığı tespit edilmiştir.

Kavram yanılgısına düşen öğrencilerin “dil” kavramını tanımlarken daha çok şive, konuşma şekli, beş duyu organından biri, ırk, kültür, Türkçe, Fransızca, Almanca vb. ifadeleri kullandıkları görülmüştür. Öğrencilerin “din” kavramını tanımlarken daha çok; İslam, Müslümanlık, Hristiyanlık, dua etmek, namaz kılmak, ahlak, kültür ve ırk şeklinde ifade ederek kavram yanılgısına düştükleri görülmüştür. “Hoşgörü” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına

düşen öğrencilerin genellikle bu kavramı; iyi davranmak, adaletli olmak, alçakgönüllülük ve sevgi-saygı şeklinde ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 6: Gez Dünya'yı Gör Konya'yı Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanılgısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Değişim	259	82	31,6	133	51,3	44	16,9
Gelenek	259	73	28,1	166	64	20	7,7
Toplam	518	155	29,9	299	57,7	64	12,3

Gez Dünyayı Gör Konya'yı konusunda geçen “değişim ve gelenek” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 6’den incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (%31,6) “değişim” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %51,3’ünün kavram yanılgısına düştükleri ve %16,9’unun bu kavramı cevapsız bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda geçen “gelenek” kavramını ise öğrencilerin %28,1’inin doğru anladıkları, %64’ünün kavram yanılgısına düştüğü ve %7,7’sinin ise kavramı açıklayamayarak cevapsız bıraktığı tespit edilmiştir.

“Değişim” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin bu kavramı daha çok; takas, gelişim, yer değiştirmek ve yeni eşya almak şeklinde ifade ettikleri, “gelenek” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin ise bu kavramı genel olarak; görenek, adalet, kültür, tören, devam eden eğlenceler, din ve ırk olarak ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 7: Nasıl Etkiledik, Etkilendik? Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanılgısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Estetik	259	16	6,1	173	66,7	70	27
Etkileşim	259	35	13,5	136	52,5	88	33,9
Toplam	518	51	9,8	309	59,6	158	30,5

Nasıl Etkiledik? Konusunda geçen “estetik ve etkileşim” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 7’den incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (%13,5) “etkileşim” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %52,5’inin kavram yanılgısına düştükleri ve %33,9’unun da bu kavramı cevapsız bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda geçen “estetik” kavramını ise öğrencilerin %6,1’inin doğru anladıkları, %66,7’sinin kavram yanılgısına düştükleri ve %27’sinin kavramı açıklayamayarak cevapsız bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

“Estetik” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin bu kavramı daha çok; ameliyat olarak vücudu düzeltmek, dış güzellik, değişim ve düzeltme şeklinde ifade ettikleri, “etkileşim” kavramını tanımlarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin ise bu kavramı daha çok; iletişim, birlik ve beraberlik, değişim, özenmek ve kopya çekmek şeklinde ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 8: Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanılgısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Değer	259	26	10	189	72,9	44	16,9
Kültür	259	18	6,9	193	74,5	48	18,5
Kültürel Öge	259	32	12,3	129	49,8	98	37,8
Toplam	777	76	9,7	511	65,7	190	24,4

Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü konusunda geçen “değer, kültür ve kültürel öge” kavramlarının açıklanmasına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 8’den incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (%12,3) “kültürel öge” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %49,8’inin kavram yanılgısına düştükleri ve %37,8’inin bu kavramı cevapsız bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Konuda geçen “değer” kavramını öğrencilerin %10’unun doğru anladığı, %72,9’unun kavram yanılgısına düştükleri ve %16,9’unun ise bu kavramı cevapsız bıraktıkları görülmüştür. “Kültür” kavramını ise öğrencilerin %6,9’unun doğru anladıkları, %74,5’inin kavram yanılgısına düştükleri ve %18,5’inin ise bu kavramı cevapsız bıraktıkları tespit edilmiştir.

“Değer” kavramı açıklarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin genel olarak bu kavramı; bir insanın değerini bilme, para, varlık, kıymet ve birini sevmek şeklinde ifade ettikleri görülmüştür.

“Kültür” kavramını açıklarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin genellikle bu kavramı; gelenek-görenek, hoşgörü, yaşam tarzı, dil, din ve bilgili olmak şeklinde ifade ettikleri, “kültürel öge” kavramını açıklarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin ise genel olarak bu kavramı; kültürlü, değişim, bilgili ve sanat olarak ifade ettikleri görülmüştür.

Tablo 9: Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı Konusunda Geçen Kavramlara Yönelik Bulgular

Kavramlar	Kavramı Doğru Anlama			Kavram Yanılgısı		Cevapsız	
	n	f	%	f	%	f	%
Islahat	259	94	36,2	81	31,2	84	32,4
Kurum	259	26	10	169	65,2	64	24,7
Toplam	518	120	23,1	250	48,2	148	28,5

Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı konusunda geçen “ıslahat ve kurum” kavramlarına yönelik öğrencilerin verdikleri cevaplar Tablo 9’dan incelendiğinde öğrencilerin bu kavramlardan en fazla oranda (%36,2) “ıslahat” kavramını doğru anladıkları, bu kavramda öğrencilerin %31,2’sinin kavram yanılgısına düştükleri ve %32,4’ünün bu kavramı cevapsız bıraktıkları görülmüştür. “Kurum” kavramını ise öğrencilerin %10’unun doğru anladıkları, %65,2’sinin bu kavramda kavram yanılgısına düştükleri ve %24,7’sinin de bu kavramı cevapsız bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

“Islahat” kavramını açıklarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin genel olarak bu kavramı; ferman, savaş, fetih ve ilerleme olarak ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca bazı öğrencilerin “ıslahat” kavramını “istirahat” kavramıyla ifade ederek kavram kargaşasına düştükleri tespit edilmiştir. “Kurum” kavramını açıklarken kavram yanılgısına düşen öğrencilerin ise genel

olarak bu kavramı; bina, devlet ve kuruluş olarak ifade ettikleri, ayrıca bazı öğrencilerin “kurum” kavramını “kurmak” fiiliyle karıştırarak bir yeri kurmak şeklinde ifade ettikleri görülmüştür.

Sonuç

Araştırma Sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Sosyal bilgiler 7. Sınıf Kültür ve Miras öğrenme alanı Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde geçen ve bu ünite ile öğrencilere kazandırılması gereken 21 kavramın öğrenciler tarafından doğru anlaşılma oranı ortalaması %23,2’dir. Bu orana göre Türk Tarihine Yolculuk ünitesinin yeterince anlaşılmadığı ileri sürülebilir.

Ünitede geçen 21 kavramın açıklanmasında kavram yanlışlığına düşen öğrencilerin ortalama oranı %58,4’tür. Bu orana göre öğrencilerin yarıdan fazlası üniteye kazandırılması hedeflenen kavramları doğru açıklayamamıştır. Üniteye geçen kavramların cevapsız bırakılma oranı ortalaması ise %18,3’tür.

Ünitede geçen ve programa göre giriş düzeyinde verilmesi gereken kavramların doğru anlaşılma oranı %36,2, geliştirme düzeyinde verilmesi gereken kavramların doğru anlaşılma oranı %29,6, pekiştirme düzeyinde verilmesi gereken kavramların doğru anlaşılma oranı ise %20,5’tir. Bu bulgulara göre pekiştirme düzeyinde verilmesi gereken kavramlar dahi %50’nin oldukça altındadır. Ayrıca 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında açıklaması yapılan 8 kavramın doğru anlaşılma oranı %25,4’tür. Bu bulgu ise kavramların ders kitaplarında salt sözlük anlamıyla açıklanmasının kavramın öğrenilmesi üzerinde çok da etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Yazıcı ve Samancı (2003) yaptıkları “İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri” isimli çalışmada; öğrencilerin araştırmada seçilen kavramların çoğunluğunda kavram yanlışlığı, kavram kargaşası ve cevapsız bırakma oranı toplamı kavramları doğru anlama oranlarından yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak ortaya çıkan bu sonuçlar alanda yapılan bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak şu öneriler yapılabilir;

1. Sosyal bilgiler derslerinde kavram öğretiminde öncelikle öğrencilerin hazır bulunuşlukları tespit edilmeli ve öğretim sürecinde öğrencilerin hazır bulunuşlukları göz ardı edilmemelidir.
2. Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen kavramlar çeşitli görsel materyallerle desteklenmelidir. Bu çalışmada salt sözlük anlamıyla açıklaması verilen kavramların öğrenilme düzeyinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.
3. Öğretmenler öğretim sürecinde kavramların öğrenilme düzeylerini tespit ederek gerekli dönütleri zamanında vermelidir.
4. Sosyal bilgilerde kavram öğretimi, kavram yanlışlığının giderilmesi ve öğrencilerin kazandırılması hedeflenen kavramlara yönelik tutumları üzerine çalışmalar yapılmalıdır.
5. Kavram öğretiminde; kavram analizi yöntemi (Kılıç, 2008), işbirliğine dayalı öğrenme (Çaycı, Demir, Başaran ve Demir, 2007), kavram karikatürleri (Tokcan ve Alkan, 2013), mikro içerik düzenleme stratejileri (Yılmaz ve Çeltikçi, 2013) animasyon kullanımı (Yurdatapan ve Şahin, 2013) ve bilmecelele öğretim (Balta, 2013) gibi strateji, yöntem, teknik ve materyaller kullanılmalıdır. Yapılan çalışmalarda bu sayılanların kavram öğretimi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

6. Öğretmenler öğrencilerde kavram yanlışlarının tespiti ve kavram yanlışlarının giderilmesi konularında hizmet içi eğitim yoluyla bilgilendirilmelidir. Akbaş (2013); “Coğrafya ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Öğretimi ve Kavram Yanlışları Hakkındaki Görüşleri” isimli yapmış olduğu çalışmada coğrafya ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun öğrencilerde kavram yanlışlarının tespiti ve onlarla mücadele yöntemleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir.

KAYNAKÇA

- AKABAŞ, Y. (2013) Coğrafya ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Öğretimi ve Kavram Yanlışları Hakkındaki Görüşleri, Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı:15.-2
- BALTA, E. E. (2013). “Bilmecelerin Dil-Düşünme Bağlamında Eğitimdeki Yeri Ve Önemi” *TURKISH STUDIES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*-, ISSN:1308-2140, Volume 8/1 Winter 2013, p. 891-899,
- CÜCELOĞLU, D. (2006), İnsan ve Davranışı (15. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇAYCI, B., DEMİR, M. K., BAŞARAN, M. ve DEMİR, M. (2007), Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Kavram Öğretimi, Kastamonu Eğitim Dergisi , C.15 No:2 s.619-630.
- DOĞANAY, A. (2005), Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi (Ed. Öztürk, C. Ve Dilek, D.) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (5. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık, s. 266-294.
- DÜNDAR, H. (2008) Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi, Bayram TAY ve Adem ÖCAL (Editör), Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s. 302-331.
- KARASAR, N. (2007), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KILIÇ, F. (2008), Kavramların Öğretiminde Kavram Analizi Yönteminin Akademik Başarıya ve Bilişsel Esnekliğe Etkisi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 18, Sayı: 2 s. 223-238.
- MEB (2005), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2013), İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7, Ders Kitapları Dizisi: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- NAS, R. (2006). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (3. Baskı), Bursa: Ezgi Kitabevi.
- National Council for the Social Studies (1994), Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies, Washington DC: National Council for the Social Studies.
- PARKER, W. C. (2009). Social Studies in Elementary Education (Thirteenth Edition), Pearson Education, Inc, Printed in the United States of America.
- SENEMOĞLU, N. (2009), Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya (14. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- TDK (2009), Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- TOKCAN, H. Ve ALKAN, G. (2013), Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 14, Sayı 2, s. 1-19
- YAZICI, H. Ve SAMANCI, O. (2003), İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 158.
- YEL, S. (2009), Kavram Geliştirme ve Öğretimi, (Ed. Öztürk, C.) Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 112-143.
- YILMAZ, K. ve ÇELTİKÇİ C. (2013). “İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerine Soyut Ve Çok Boyutlu Kavramların Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması”, TURKISH STUDİES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN:1308-2140 Volume 8/6 Spring 2013, p. 895-924.
- YURDATAPAN, M. Ve ŞAHİN, F. (2013). “Dna Kavramları İle İlgili Animasyon Ve Model Kullanılmasının Fen Bilgisi Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğrenmelerine Etkisi”, TURKISH STUDİES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN:1308-2140, Volume 8/8 Summer 2013, p. 2303-2313.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

